

Maharal Of Prague On The Parashah

Parashat Mishpatim 5780

R' Yisroel Meir Rosenzweig - enrosenzweig@gmail.com

The Ear That Heard

1. Shemot 21:2-6 [Metsudah translation]

- (ב) כי תקנה עבד עברי שש שנים יעבד ובשבעת יצא לחפשי חנם:
(ג) אם בגפו יבא בגפו יצא אם בעל אשה הוא וינצאה אשתו עמו:
(ד) אם אדניו יתן לו אשה וילדה לו בנים או בנות האשה וילדיה תהיה לאדניה והוא יצא בגפו:
(ה) ואם אמר יאמר העבד אהבתי את אדני את אשתי ואת בני לא אצא חפשי:
(ו) והגישו אדניו אל האלהים והגישו אל הדלת או אל המזוזה ורצע אדניו את אזנו בפרצע ועבדו לעלם: ס

2 If you buy a Hebrew slave, he shall serve [you] for six years, but in the seventh [year] he is to go out free, for naught [without liability].
3 If he came by himself [unmarried], he shall go out by himself. If he was married, his wife shall go out with him.
4 If his master should give him a wife, and she bears him sons or daughters, then the woman and her children belong to her master, and he shall go out by himself.
5 If the slave explicitly says, "I have come to love my master, my wife and my children, I do not want to go out free."
6 His master must bring him to the judges. He must then bring him next to the door, or to the doorpost, and his master shall pierce his ear with an awl. He then serves his master forever.

2. Rashi [1040–1105, France], **ibid.** [<http://rashi.alhatorah.org> Translation]

ורצע אדניו את אזנו במרצע. הימנית, או אינו, אלא של שמאל? ת"ל אֵזוֹן אֵזוֹן לְגִזְרָה שְׁוֵה, נֶאֱמַר כָּאן וְרָצַע אֲדֹנָיו אֶת אֵזוֹנוֹ, וְנֶאֱמַר בְּמִצְרַע תִּנְוֶךָ אֵזוֹן המטרה הימנית (ויקרא י"ד), מה להלן הימנית, אף כאן הימנית; ומה ראה אֵזוֹן לְרָצַע מִכָּל שְׂאֵר אֲבָרִים שְׁבִגוּף?

אמר רבן יוחנן בן זכאי: אֵזוֹן זאת ששמעה על הר סיני לא תגנב, והלך וגנב, תרצע. ואם מוכר עצמו, אֵזוֹן ששמעה על הר סיני כי לי בני ישראל עבדים, והלך וקנה אדון לעצמו, תרצע. רבי שמעון היה דורש מקרא זה כמין חמר: מה נשתנו דלת ומזוזה מכל בליים שבבית? אמר הקב"ה דלת ומזוזה שהיו עדים במצרים כשפסחתי על המשקוף ועל שתי המזוזות ואמרתי כי לי בני ישראל עבדים – עבדי הם ולא עבדים לעבדים – והלך זה וקנה אדון לעצמו, ורצע בפניהם (קידושין כ"ב):

AND HIS LORD SHALL BORE HIS EAR THROUGH WITH THE AWL – "His ear" means his right ear. Or perhaps this is not so, but Scripture means his left ear? Scripture however uses the term אֵזוֹן here and it uses אֵזוֹן in another passage, thereby suggesting an analogy based upon verbal similarity; viz., here it is said "and his lord shall bore his ear (אזנו) through", and of the leper it is said, (Leviticus 14:25) "and the priest shall put it upon the tip of the right ear (אזנו הימית) of him that is to be cleansed". — How is it in that latter passage? It is the right ear! So here, too, it is the right ear. — What is the reason that the ear had to be pierced rather than any other limb of the servant's body?

Rabban Jochanan ben Zaccai said: That ear which heard on Mount Sinai, (Exodus 20:13) "Thou shalt not steal" and yet its owner went and stole and was therefore sold as a slave — let it be pierced! Or, in the case of him who sold himself from destitution, having committed no theft, the reason is: That ear which heard on Mount Sinai what I said, (Leviticus 25:55) "For unto Me the children Israel are servants" and yet its owner went and procured for himself another master — let it be pierced! (Mekhilta d'Rabbi Yishmael 21:6-3; Kiddushin 22b). Rabbi Simeon interpreted this verse like a jewel (i.e. giving it an ethical signification): In what respect are door and doorpost different from all other objects in the house that they should be singled out for this purpose? God, in effect, said: door and doorpost that were eye-witnesses in Egypt when I passed over the lintel and the two doorposts, freeing Israel from slavery, and when I said, (Leviticus 25:55) "For unto Me the children of Israel are servants" — servants to Me but not servants of servants (of human beings), and yet this man went and procured another master for himself — let him be pieced in their presence (i.e. let them be eye-witnesses now when this man voluntarily prolongs his state of slavery!) (Kiddushin 22b.)

3. R' Yehudah Loeb - Maharal [1785 - 1865, Poland, Czech Republic], **Gur Aryeh, ibid.**

- 1 **אוזן ששמע בסיני לא תגנוב כו.** הקשה הרא"ם דהא "לא תגנוב" (לעיל כ, יג) בגונב נפשות איירי (רש"י שם), ותיריך כל התורה כולה נכלל
- 2 בעשרת הדברות, כמו שיסד הגאון רבינו סעדיא, ו"לא תגנוב" דאיירי בממון נכלל בו.
- 3 **ואם תאמרו**, אם טעמא משום ד'הלך וגנב ירצע', יהיה נרצע בתחילת שש, וכן במוכר עצמו דהוא נרצע בשביל אוזן ששמע "כי לי בני ישראל עבדים"
- 4 (ויקרא כה, נה), אם כן יהיה נרצע בתחילת שש,
- 5 **ויש לומר**, דלא נקרא 'קנה אדון לעצמו' כשהוא יוצא בשש, דדוקא היכי דכתיב (כאן) "ועבדו לעולם" שהוא עולם גמור עד היובל (רש"י כאן), זה
- 6 הוי 'קנה אדון לעצמו', אבל שש לא הוי 'קנה אדון לעצמו'. ולפיכך כשעובדו עד היובל, וזה בא לו על ידי גניבתו, לפיכך ירצע אז על גניבתו, וכן
- 7 במוכר עצמו:
- 8 **אבל לפי זה קשיא**, מי דחקו לרש"י לומר 'אוזן ששמע בסיני לא תגנוב וכו', ולא קאמר 'אוזן ששמע בסיני "כי לי בני ישראל עבדים" ולא עבדים
- 9 לעבדים (ב"מ י.). והוא קנה אדון לעצמו, שהרי יכול לצאת ואינו יוצא, בזה קנה אדון לעצמו, והשתא היה מתורץ הכל הא דנרצע בסוף שש, כי זה
- 10 נקרא 'קנה אדון לעצמו' כיון שהיה יכול לצאת, אבל בתחלת שש אם נמכר מפני גנבתו לא קנה אדון לעצמו, ואף מוכר עצמו כיון שמכר עצמו מפני
- 11 דחוקו אין זה קונה אדון לעצמו, רק כשאינו יוצא בשש:
- 12 **ועוד קשיא לדעת רש"י** שנרצע באוזן מפני ששמע "לא תגנוב", אם כן למה נרצע בפני דלת ומזוזה, דלא שייך גבי "לא תגנוב",
- 13

- 14 ויש לתרץ זה דלא בשביל הגניבה הוא נרצע, דאם לא כן, כל מי שעושה עבירה יהיה נרצע באזנו לומר 'אוזן ששמעה לא תעשה עבירה פלונית והוא
- 15 עושה העבירה ירצע באזנו', אלא עיקר הרציעה הוא סימן עבדות, שיש סימן בו שהוא עבד, ואמר מה נשתנה להיות נרצע האוזן לסימן עבדות ולא
- 16 שאר איברים, ועל זה אמר 'אוזן ששמעה על הר סיני "לא תגנוב" , והגנב נמכר בגנבתו לעבד (שמות כב, ב), והלך זה וגנב ונמכר בגניבתו, ירצע
- 17 האוזן, להיות סימן בו לעבד באזנו. וגם נירצע בפני דלת ומזוזה, מפני שהיו עדים במצרים שאמרתי "כי לי בני ישראל עבדים", והלך וגנב ונמכר
- 18 לעבד - ירצע:
- 19 ומה שלא פירש רש"י 'הלך וקנה אדון' מפני שלא יצא בשש, מפני כי לשון 'קנה אדון לעצמו' משמע שכבר קנה אדון לעצמו, ואילו הנרצע נקנה
- 20 ברציעה (קידושין יד ע"ב), לכך סובר ד'קנה אדון לעצמו' היינו בתחילת שש, רק שאין זה עבדות גמור אלא כשעבד עד היובל, שנקרא "עולם"
- 21 (פסוק ו), ולא בתחילת שש, כך הוא דעת רש"י.
- 22 אלא שיש להשיב על זה, ואין כאן מקומו, כי לדעת רש"י למה קרא הדרש הזה כמין חומר, אבל בודאי הדרש הזה דרש נכבד מאד, והוא כמין חומר.
- 23 ואם תאמר, אם כן דאין מכירת שש נקרא 'אדון לעצמו', לא גרמה לו הגניבה מידי, דהא הוי מצי לצאת בסוף שש,
- 24 ואין זה קשיא, דסוף סוף על ידי גניבה בא לו, דכל אדם אוהב אשתו ובניו ואדונו, והאדון נתן לו האשה בעל כרחו (קידושין טו.), לכך נרצע על
- 25 הגניבה, דהוא עיקר הגורם: